

RANÁ INTERVENCE V KLINICKÉ LOGOPEDII

Raná logopedická intervence (RLI) je koncept péče poskytované dětem ve věku 0–36 měsíců v rámci neonatologických center, rizikových poraden, nebo logopedických ambulancí.

Cílové skupiny RLI

1. Děti s identifikovaným rizikem

Zahrnuje děti s těžkou prematuritou, genetickými poruchami, chromozomálními aberacemi, neurologickým onemocněním, vrozenými poruchami metabolismu, sluchovými poruchami a děti s FAS. Interdisciplinární intervence je poskytována od narození, nebo od zjištění vývojového deficitu. Většina dětí zůstává riziková i po 3 roce (Kapalková 2013).

2. Děti s potencionálním rizikem

Zahrnuje děti s perinatálními riziky, střední a lehčí prematuritou, dětí s pozitivní rodinnou anamnézou pro oblast poruch řeči a komunikace a děti matek vyššího věku. V praxi tyto děti často unikají pozornosti odborníků a jejich diagnostika je často nevhodně odsouvána do pozdějšího vývojového období, přesto že nesou potenciální rizika neurosenzorických potíží, vývojových komplikací a odchylek ve vývoji komunikačních schopností. Nutný je monitoring těchto dětí a kontrolní screening v odstupech 3 měsíců s možností včasné intervence.

Cílová problematika RLI z pohledu klinické logopedie

Příjem stravy a orálně motorické dovednosti	Vývoj jazyka a komunikačních schopností
Sledujeme orálně motorický vývoj a jeho mezníky, a to v širším kontextu vývojových stádií hrubé motoriky. Orálně motorické funkce pro příjem stravy jsou významný prediktor rozvoje artikulované řeči. ► <u>Rizikové faktory:</u> • problémy se sáním (slabé sání, problém s výdrží na prsu / savičce) • problém přechodu na lžičku a tuhou stravu • potíže s kousáním a žvýkáním • problém polykání • odmítání určitého druhu nebo textury potravin • neúměrně dlouhý čas strávený příjmem potravy • nepřibývání na váze • chronické respirační infekty	Sledujeme prekurzory budoucí komunikace a vývojové mezníky jazykového vývoje. Opoždění vývoje jazyka je významný marker narušeného vývoje jazyka, řeči a neurovývojových poruch. ► <u>Rizikové faktory:</u> • v předřečových stádiích schází sdílení pozornosti, komunikační záměr, imitace pohybů, užití gest Dle Mikulajové (2016) in Kapalková (2025) na druhém roce dítě: • neumí vyjádřit komunikační záměr (pragmatika) a nepoužívá gesta • nepoužívá kolem 20 slov a netvoří dvojslovné spoje • má výrazně lepší porozumění oproti mluvené řeči • má špatné porozumění (mělo by rozumět kolem 500 slov) • má velmi nesrozumitelnou řeč

MOŽNOSTI RL DIAGNOSTIKY

Hodnotící zahraniční škály:

- NOMAS (*Neonatal Oral-Motor Assessment Scale*)
- EFS *The Early Feeding Skills For Preterm Infants*
- IDFS 1 (*Infant driven feeding scale*)
hodnocení připravenosti k orálnímu příjmu
- IDFS 2 (*Infant driven feeding scale*)
hodnocení průběhu orálního příjmu
- DDS test (*The Dysphagia Disorder Survey*)
- Feed the Peds

Nepřímé hodnocení příjmu stravy

- analýza videozáznamu příjmu potravy a kvalitativní hodnocení.

Přímé vyšetření orofaciální oblasti:

- vyšetření ORF reflexů
- diagnostika dle OPT
- objektivní vyšetření polykání pomocí zobrazovacích metod při podezření na poruchu polykání (FEES, VFSS)

MOŽNOSTI RL INTERVENTCE

- koncept cue-based feeding
- zahraniční programy SOFFI, PIOMI
- handling, edukace rodiče/pečovatele stran manipulace s dítětem
- edukace rodiče/pečovatele stran nonverbální komunikace s dítětem při příjmu stravy
- Bobath koncept pro orálně motorický rozvoj
- SI strategie pro normalizaci senzitivity
- OPT techniky a pomůcky pro terapeutické krmení
- kompenzační a terapeutické strategie při nonperorálním příjmu stravy

MOŽNOSTI RL DIAGNOSTIKY

Nepřímé vyšetření standardizovanými vývojovými screeningovými dotazníky:

- DoVyKo I Dotazník pro screening jazykového vývoje pro děti od 8–18 m
- SDDS Stručný dotazník dětského slovníku pro děti 16–42 m
- DoVyKo II Dotazník pro screening jazykového vývoje pro děti od 16–30 m
- ICS škála hodnocení srozumitelnosti řeči
- M-CHAT-R 16–30 m pro děti s rizikem PAS

Nepřímé vyšetření pozorování dítěte během hry, pozorování interakce mezi rodičem a dítětem:

- hodnocení RoND (pozorování interakcí mezi rodičem a dítětem) dle Horňákové et al. (2005)
- pozorování projevů dítěte v běžných činnostech a jejich hodnocení dle LAHEYOVÉ modelu vývoje řeči

Vývojové škály hodnotící PMV:

- BAYLEY vývojová škála (vyhodnocuje celkový PMV vývoj včetně vývoje řeči)
- MNICHOVSKÁ vývojová škála (PMV + VŘ)

MOŽNOSTI RL INTERVENTCE

- edukace rodičů/pečovatelů stran rozdílu mezi všeobecnou přirozenou stimulací jazykového vývoje a terapií zacílenou na specifické jazykové těžkosti
- edukace rodičů/pečovatelů v používání efektivních komunikačních strategií
- O.T.A interence (stimulace sdílené pozornosti u dětí s pozitivním screeningem autismu ve věku 17-30 m.)
- responzivně podmíněná terapie dle McKeana (2022), sleduje zájem dítěte, výměny, sdílení pozornosti
- cílený nácvik využití gest
- cílený rozvoj jádrové slovní zásoby
- StiFor (stimulace fonologického repertoáru)
- dialogické interaktivní čtení

Literatura:

- Bahr, D.CH., 2001. *Oral Motor Assessment and Treatment, Ages and Stages*, USA: Allyn&Bacon. ISBN 0-205-29786-2
- Buntová, D., 2023. *Stimulace fonetického repertoáru StiFor*, AKL ČR. ISBN 978-80-903312-8-0
- Bytešníková, I., 2015. *Koncepce rané logopedické intervence v České republice. Teorie, výzkum, terapie*. Praha, Masarykova Univerzita. ISBN 978-80-2107561-0
- Červenková, B., 2022. *Neverbální komunikace kojenců narozených předčasně jako způsob funkčního hodnocení stavu centrální nervové soustavy*. Listy klinické logopedie 01/2022
- Červenková, B., 2020. *Raná intervence u předčasně narozených dětí s rizikem rozvoje dětské mozkové obrny*, Listy klinické logopedie 01/2020
- Hornáková, K., Kapalková, S., Mikulajová, M., 2009. *Jak mluvit s dětmi od narození do tří let*. Praha, Portál. ISBN 978-80-7367-612-4
- Kapalková, S., Tokárová, O., Ruhalovská, M., 2025. *Raná logopedická intervencia*. Bratislava, Univerzita Komenského. ISBN 978-80-223-5964-1a
- Langmeier, J., Krejčířová, D., 2024. *Vývojová psychologie*. Grada, Praha. ISBN 978-80-247-1284-0
- Marshalla, P., 2001. *Oral-Motor Techniques in Artikularion a Phonological Therapy*, , USA: Millenium Edition Revised. ISBN 0-9707060-3-0
- Rybková, K. 2025. *Logopedická intervence u dětí s obtížným perorálním příjmem. Prevalence výskytu problematického příjmu stravy u rizikových novorozenců*. Dizertační práce. UK Praha [140127560.pdf](#)
- Weberová, M. a kol. 2020. *Předčasně narozené dítě: Následná péče, kdy začíná a kdy končí*, Praha, Grada. ISBN 978-80-271-1745-1